

Folkhögskole Veteranen

NR 4 2016

Vad hotar folkbildningens själ?

Björn Grip

Ändrade statsbidrag till folkbildningen och debatten i samband med detta om folkhögskolans själ har varit livlig. Hot har målats upp om att folkhögskolan riskerar att marginaliseras och dess särart att uttraderas.

Även Veteranföreningens styrelse har diskuterat frågan i samband med att förslaget var ute på remiss förra vintern och våren. Vi konstaterade, kanske lite oskuldsfullt, att förslaget knappast innehöll några omvälvande förslag. Vi blev därför något tagna på sängen av den stundtals heta debatten. Emellertid kan vi fortfarande inte se att de begränsade förslag på vad som ska känneteckna en statsberättigad folkhögskola – krav på lärarbehörighet för merparten av verksamheten samt att skolan ska bedriva en viss procent av undervisningen i egna ändamåls- enliga lokaler – kan få större inverkan på folkhögskolornas möjlighet att fritt och frivilligt utforma verksamhet efter eget skön, enbart begränsat av skolornas respektive profil.

Däremot finns det andra hot som bör tas på allvar. Jag ska peka på några.

Riktade statsbidrag och uppdrag.

Staten har vid olika tillfällen gett anslag till olika myndigheter för att bedriva särskild verksamhet på folkhögskolan. Kunskapslyftet, under senare hälften av 1990-talet och början av 2000-talet, är kanske det tydligaste exemplet. Etableringskurser för nyanlänkade flyktingar är det senaste exemplet.

Båda verksamheterna har varit och är behjärtansvärda. Jag menar verkligen att det är viktigt att folkhögskolorna tar sitt ansvar såväl för lågutbildade som flyktingar. Det är emellertid viktigt att hävda folkhögskolans rätt att själva få bestämma upplägget. Det finns också en fara om verksamheten blir så omfattande att den marginaliserar annan verksamhet. Pengarna är tidsbegränsade och det gäller för skolorna att vara medvetna om detta. Samtidigt är det olyckligt om dessa särskilda pengar innebär att det blir olika lärarlag som sysslar med denna uppdragsverksamhet i förhållande till de lärare som arbetar med kurser som bygger på generella statsbidrag. Det är en svår balansgång och skolledningar och kollegier behöver reflektera och fundera mycket över detta.

Bristande medvetenhet om folkhögskolornas historia och profil.

Många lärare på folkhögskolorna har inte studerat på folkhögskollärlinjen, en lärarutbildning som tycks ha marginaliserats. Istället har många yngre lärare på dagens folkhögskolor rekryterats från reguljär lärarutbildning. Det innebär att det krävs en levande diskussion om historia, pedagogik och didaktik på skolorna och i olika andra fora som har med folkhögskola och folkbildning att göra. Risken är annars stor att behörigheter, kursplaner och meritering får ta större plats än läran- det och personlighetsutvecklingen. Det

finns anledning för såväl Folk- bildningsrådet som folkhögsko- lorna att markera skolformens sär- art och behovet av att slå vakt om såväl en grund- läggande folkhögskollärläro- utbildning som fortbildning på området.

Huvudmännens och styrelsernas roll.

Traditionellt har huvudmännen för folkhögskolorna haft en begränsad roll, och istället har rektorer och/eller lärarråden dominerat skolornas inriktning. Huvudmännen fick emellertid en utökad roll i samband med 1991 års reform av folkhögskolorna och inrättandet av Folkbildningsrådet. Detta har varit på gott och ont. Misskötseln av Brunnsvik är ett exempel på det senare. I grunden menar jag dock att det är bra om huvudmän och styrelser tar ett större ansvar. Det krävs emellertid även här att det finns en medvetenhet om folkbildningens och folkhögsko- lornas roll i samhället för de som tar på sig uppdrag i folkhögskolestyrelser och i andra folkbildningssammanhang. Också här bör det utvecklas fortbild- ningsmöjligheter, gärna i anslutning till en förstärkt folkhögskollärläro- utbildning.

Tryckning av denna tidning
har möjliggjorts tack vare ...

Åsa folkhögskola
En del av Landstinget Sörmland

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

MEDLEMSBLAD
FÖR FOLKHÖGSKOLANS
VETERANFÖRENING

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 4
Årgång 16
december 2016

Medlem i föreningen blir du genom att betala in medlemsavgiften 200 kr per år till Folkhögskolans Veteranförening plusgirokonto 400 28 34-2
Glöm inte att ange namn och adress!

Innehåll

Ordförande har ordet	1
Vi bygger föreningen - skicka in e-postadress!	2
I livets villervalla	3
Veteranen noterar	5
Det behövs inga vinster i välfärden	6
Damma av tangentborden	6
Intervju med Ingela Zetterberg	7
Ung, kvinna och folkhögskolerektor	9
Folkhögskolan + jag = sant	10
Västra regionens höstträff	11
En doktor i ordförandestolen	12
Årsmöte på Åsa folkhögskola 25-26 april 2017	12

Redaktionskommitté

Egil Boräng
egil.boraeng@swipnet.se

Urban Lundin
urban.lundin@folkbildning.net

Tore Mellberg (layout)
tore.mellberg@folkbildning.net

Föreningens postadress (ordförande)
Folkhögskoleveteranen

c/o Björn Grip
Sturegatan 9B
614 32 Söderköping
epost
bjorgnrip@hotmail.com
tel 070-540 95 79

Kassör

Kent Jonelind
Marielundsvägen 7
824 31 Hudiksvall
epost
kent.jonelind@gmail.com
tel 070-550 37 59

Vi bygger föreningen – skicka in e-postadress!

Styrelsen gnetar på för att vår förening ska bli större och försöker skapa förutsättningar för fler kontakter, inte minst regionalt. Antalet medlemmar har ökat något, och vissa regionala föreningar har regelbundna träffar. Vi har kontaktpersoner i följande regioner:

Västra regionen

Håkan Söderlund
hakan.soderlund.mullsjo@folkbildning.net
Ingemar Nordieng
ingemar.nordieng@gmail.com
Per Nordqvist
peje.nordqvist@gmail.com

Stockholmsregionen

Anita Jonsson
anita.jonsson@gmail.com

Hjälmar-Östgötadistriktet

Tore Mellberg
tore.mellberg@folkbildning.net

Smålandsregionen

Hans Ålund
hans.alund@folkbildning.net

Södra regionen

Lotten Martins
lottenoleif@gmail.com

Bergslagsregionen

Kjell Englund
englund.kjell@gmail.com
Claes Nilsson
claes.nilsson@telia.com

Södra Norrlands-regionen:
vakant

Norra Norrlands-regionen:
vakant

Det finns emellertid ett hinder för snabb kommunikation. Med undantag för den västra regionen, där Mai Keidser förtjänstfullt ringt runt och fått tag på allas e-adresser, så har vi inte medlemmarnas e-postadresser i någon större omfattning! Om alla vill vara snälla att skicka in sin mailadress och eventuellt telefonnummer, till vår kassör och medlemsansvarige Kent Jonelind, kent.jonelind@gmail.com, i samband med att ni erlägger nästa årsavgift, så skapar vi förutsättningar för snabbare kommunikationer, inte minst i våra regioner.

Jag vill också passa på att göra reklam för föreningens hemsida www.vetfolk.dinstudio.se. Än så länge är det tyvärr inte många som upptäckt detta medium.

Vill man veta mer om sidan eller har synpunkter går det bra att kontakta hemsidans redaktör, Tore Mellberg, tore.mellberg@folkbildning.net.

Med vänliga hälsningar,
Björn Grip, ordförande

Ett antal folkhögskoleveteraner deltog den 30 november i ett seminarium på Folkbildningsrådet. Rådets nya generalsekreterare, Maria Graner medverkade. Hon berättade bl.a. om processen bakom det nya statsbidragssystemet, vilken blev hennes första stora utmaning på posten.

Sittande från vänster: Kerstin Mustel, Gösta Vestlund, Björn Grip och Stellan Boozon
Stående från vänster: Tore Mellberg, Jörgen Håkansson, Lena Skördeman, Björn Höijer, Urban Lundin, Monika Magnusson, Rickard Lilljequist, Kent Jonelind samt Anita Johnsson

I livets villervalla

Jörgen Håkansson

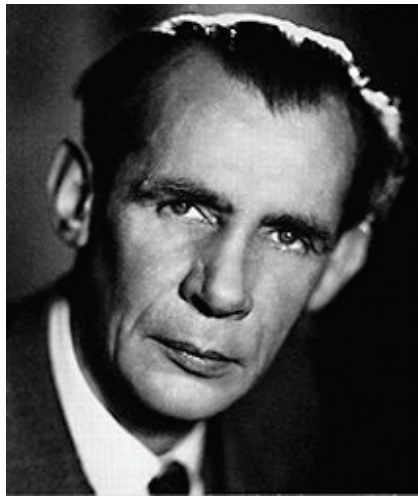
I livets villervalla

Jag är en liten gosse jag,
som går i skolan varje dag.
Och när jag slutat där en gång,
då går jag ut i världen på livets smala spång.
Och när jag över spången gått,
då får jag skörda vad jag sätt.

Nils Johan Einar Ferlin föddes i stadsdelen Klara i Karlstad 11 december 1898. Även den värmländska metropolen har sina Klarakvarter, fastän av annan karaktär än de, som den blivande poeten senare skulle bli förknippad med i Stockholm. Nils Ferlins mor hette Elin Natalia och var dotter till en byggmästare i Karlstad. Mellan mor och son rådde under hela livet ett mycket kärleksfullt förhållande. Faderns namn var Johan Albert Ferlin och han kom från en dalsländsk bonde- och prästsläkt. Han var journalist till yrket, redaktionssekreterare på Nya Wermlands-Tidningen. Nils hade två systrar, Lisa, född 1896, och Ruth, född 1900.

Dikten ovan skrev Nils när han var i tioårsåldern. Han avslöjar redan här sin fallenhet för sitt kommande yrke. 1908 flyttade familjen till Filipstad där fadern fått anställning som redaktör för den nystartade tidningen Bergslagen. Redan påföljande år gick tidningsföretaget omkull och familjen kom i ekonomiskt trångmål. På hösten reste fadern till Karlstad för att söka arbete. Där hittades hans döda kropp flytande i Klarälven. De följande åren blev en bekymmersam tid för den faderlösa familjen. Nils tog ändå realexamen och därefter följde ett kringflackande liv där han provade många olika arbeten och i hemtrakten kallade han sig själv "busen Fabian." Vid 1910-talets mitt inledde han sin teaterkarriär, skrev revykupletter och visor, bildade ensemble och sjöng sina visor för betalande publik i Filipstad, där stadens koryfée gisslades.

I början av 20-talet blev den unge Nils elev på Elin Svenssons teater-

Nils Ferlin

skola i Stockholm. Han fick här en bra grund för skådespelaryrket och blev i många avseenden en skicklig scenartist. Flera av hans kurskamrater, t.ex. John Elfström, Elof Ahrle, Harald Beijer och Weyler Hildebrand, blev både kändisar i yrket och hans vänner. Under hela återstoden av decenniet uppträdde han, ofta tillsammans med dessa, som s.k. "bandaktör", d.v.s. skådespelare i olika resande teatersällskap. Dessa sällskap drog runt i landet och spelade teater även på mycket små orter.

I mitten av 20-talet hade Ferlin planerat att ge ut en bok med titeln "*Ur busen Fabians poesialbum*", som skulle innehålla "*visor och infall*." Av olika anledningar gavs den inte ut. En del av det tilltänkta innehållet kom sedan med i hans debutbok "*En döddansares visor*" från 1930. Här finns humor, formfulländad vers och dråpliga formuleringar, som påminner om en äldre mästare som Fröding, t.ex. "*I livets villervalla*." Men här finns också en mörk och bitter samhällskritisk ton. Stor betydelse för bokens utgivning hade diktaren Sten Selander, som tillika var litterär rådgivare åt Bonniers förlag. Selander ägnade den också berömande recension i DN. En ur pressetisk synpunkt tvivelaktig dubbelinsats, men värdefull för Ferlin.

Poesihörnan

Här kommer femte bidraget i vår poesihörna, där vi presenterar en och annan dikt och berättar lite om författaren. Det är Jörgen Håkansson som står för urval och presentationer.

Livet i Klara

Under femton år från slutet av 1920-talet till 1944 kom huvudstadens Klarakvarter att bli Ferlins egentliga "tummelplats." Här fanns tidningsredaktionerna och bokförlagen där författarna och de frilansande journalisterna kunde sälja sina texter och konstnärerna sina bilder och illustrationer. Som mest fanns i Klara 11 dagstidningar. Därtill kom veckotidningarna, tidskrifterna och fackförbundstidningarna. Här fanns billiga hotell för de nyanlända eller de som saknade en egen bostad. I Klara fanns krogar och kaféer som näringsställen och mötesplatser. Stadsdelen blev i stor utsträckning de självlärda skribenternas och konstnärernas eldorado. De som kom hit, från framför allt arbetarklassen, kunde här kursa sina alster. I området fanns också den syndikalistiska tidningen Arbetaren, som tillhörde de bättre köparna av bohemernas produkter. Honoraren var i allmänhet små, men redaktionerna hade behov av frilansmaterial eftersom deras anställda personalstyrka var liten, ibland obefintlig.

Om livet i Klara har Erik Askklund skrivit en roman "*Bröderna i Klara*". I den medryckande skildringen skymtar författare som Gunnar Ekelöf, Artur Lundkvist, Moa och Harry Martinsson, Ivar Lo-Johansson, Eyvind Johnson, Ragnar Jändel och trubadurer som Lille Bror Söderlundh, Gunnar Tureson, Josef Briné och Tor Bergner samt konstnären Sven X:et Eriksson. På Café Cosmopolite, i centrum mitt emot huvudpostkontoret på Vasagatan, samlades ofta dessa levnadskonstnärer för livliga diskussioner, måltider, skapande arbete, musik och sång. Och här kunde plötsligt Fabian Fallin, Nils Ferlins alter ego, bryta ut i en yster steppdans eller armbrytning.

Under sin "Klaraperiod" gav Ferlin

ut tre diktsamlingar och betraktades alltmer som en etablerad författare. "Barfotabarn" låg på bokhandelsdiskarna 1933 och i den finns en av hans mest citerade dikter: "Du har tappat ditt ord och din papperslapp..." Samlingen fick positiv kritik vilket medförde att han fick lättare att publicera sig i tidningar och tidskrifter.

Hans nästa samling hade titeln "Goggles" och kom ut 1938. Många menar att detta är Nils Ferlins viktigaste verk. Här kommer framför allt sorgen efter moderns död 1936 till uttryck i flera dikter som "Kärlekens ögon de blåklintsblå" och "Cirkus Tigerbrand." I dikten "Den stora kometen" blir detta fenomen det jättecken inför vilket människors låghet och skenhelighet avslöjas.

I följande kollektion "Med många kulörta lyktor", som utkom 1944 finns drag av återblickande, som kan hänga samman med att Ferlin vid sammanställandet hade lämnat Klara och Stockholm tillsammans med sin blivande hustru Henny. "På Arendorffs tid" är en av sådana dikter.

Nästföljande diktsamling blev "Kejsarens papegoja" 1951 där hans Gudstvivels gestaltas i "Jag åkte bil", och i flera andra dikter behandlar han existentiella frågor.

Det dröjde ytterligare sju år innan "Från mitt ekorrhjul" kom ut 1957. Jag vill här stanna vid en av dessa dikter, där Ferlins samhällssyn, medkänslan med de utstötta och intresset för Kristus manifesteras:

Innan ditt rike blev kartlagt

Det var bara tokar och dårar,
som lyssnade till dej först.
Det var slavar och skökor och ogärnings-
män,
men då var ditt rike störst.

Det var bara enkla själar
och själar på undantag.
Sen byggdes det katedraler
och kyrkor av alla slag.

Och påvar kom det och präster,
som tvistade om vart ord
du fällt på din korta vandring
på denna bullrande jord.

Men tokar var det och dårar,
som lyssnade på dej först.
Det var innan ditt rike blev kartlagt
och då var ditt rike störst.

Redan i rubriken ställer Ferlin det högtidliga ordet "rike" mot ett mera vardagligt ord "kartlagt." Vem han talar om är inte helt klart från början. I första strofen nämner han "tokar" och "dårar", men i hans text låter de orden inte nedlåtande. Inte heller "slavar", "skökor" och "ogärningsmän". Det var ju egentligen de, som förstod bäst att den de lyssnade på, Jesus Kristus, var något stort och heligt; "men då var ditt rike störst", skriver han. Då gjorde Jesus sin största insats på jorden, menar Ferlin. Det var dessa människor som mest behövde höra Guds ord för att tro och kunna kravla sig upp.

Sedan kommer kritik mot kristendomen. "Sen byggdes det katedraler/ och kyrkor av alla slag." I nästa strof: "Och påvar kom det och präster/ som tvistade om vart ord." Det är Gudsriket, Ferlin syftar på redan i rubriken, det högtidliga ord som står som kontrast till "kartlagt." Hur kartlades Gudsriket? Det byggs katedraler och kyrkor förstås, menar Ferlin och det kommer påvar och präster, det uppstår en katolsk, en ortodox, en protestantisk kyrka, men det andliga livet är svårt att kartlägga, det måste uppstå hos var och en. För Jesus var det de "enkla" själarna som var viktigast.

Diktens port

1945 gifte sig Nils Ferlin med Henny Lönnqvist. De bosätter sig i Roslagen utanför Norrtälje. Nils är sliten efter de hektiska åren i Klara och drabbas periodvis av djupa depressioner med sjukhusvistelser som följd. Under åren 1942-46 var Nils Ferlin innehavare av Frödingstipendiet. 1950 tilldelades han De Nios pris och 1955 fick han ett av vårt lands finaste priser till en lyriker, Svenska Akademiens Bellmanpris. Diktsamlingen "Från mitt ekorrhjul" blev den sista han själv gav ut. Efter en längre tids sjukdom passerade Nils Ferlin den yttersta grinden 21 oktober 1961 på Samariterhemmet i Uppsala. Följande år var hans sista diktsamling "En gammal cylinderhatt" ute i handeln.

Människan sitter vid Diktens port
som hon alltid gjort.
Hon sitter med uppdragna ögonbryn
och ser mot skyn.

K G Bejemark har utfört två statyer Ferlin. Den första placerades i Filipstad där poeten sitter på bänken i parken med sin cylinderhatt blickande ut över Skillerälven. Den andra är i något förminskad storlek med diktaren stående framför Sankta Clara kyrka i Stockholm.

1962 grundades Nils Ferlin-sällskapet, då också Ferlinstipendiet inrättades. Det första stipendiet 1963 tilldelades Ruben Nilson. 2016 års pris har tilldelats Lars Norén. Sällskapet ger sedan 1968 även ut tidningen Poste Restante, som behandlar artiklar om Nils Ferlin och presenterar pristagarna. Tidningen utkommer med två nummer/år.

Jenny Westerström har skrivit en omfattande doktorsavhandling om Nils Ferlin.

Hur ska vi uppfatta Nils Ferlin?

En viktig orsak till att Ferlin blev och är så populär samt nådde ut och fram till läsarna är dikternas form. I motsats till innehållet använde han formen på ett ibland medvetet insmickrande sätt. Formen, det rytmiska språket, rimmen, anknytningarna till folkliga ramsor, folkvisor, Bibeln, psalmer och frälsningssånger, var ett sätt att sälja ett svårt innehåll med hjälp av en populär förpackning. Själv menar han, att uppfatta lyrik med synen fordrar mera av både intelligens och fantasi än att uppfatta den med hörseln, "och det är via den regeln jag tror att lyriken kan uträtta något." Många av hans dikter har en melodisk form och rytm. Han reciterade dem själv, gärna inför publik, på scen och i radio. Den melodlösa formen och rytmen har säkerligen bidragit till att så många av hans dikter blivit tonsatta.

Nils Ferlin var emot extremistiska ideologier som fascism och nazism. Han var intresserad av religion och mitt i sitt egensinne och sin särart, var han en "beroende" diktare. Därför behövde han texter att utgå ifrån och förhålla sig till. Bibeln tillhandahöll många sådana och just härifrån kommer många av hans flitigast använda motiv och symbolvärld. Andra motiv i hans diktning

är döden, omtanken om de små och svaga, oron och ångesten, narren och gycklaren, stjärnorna och den stora kometen. Men lika lite som han ställde upp för någon politisk rörelse stödde han något religiöst samfund. Präster och predikanter tillhör tillsammans med den känslolösa borgaren/företagaren och den politiske strebern, de vanligaste måltavlorna för hans satir. Han stod utanför alla litterära kottier och grupperingar. Även om han umgicks nära med författarkolleger ställde han inte upp på några gemensamma litterära program eller manifest.

Ytligt kan man tycka att hans popularitet är svårförståelig. Motiven i hans diktning är långt ifrån inställsam

eller publikfriande. Flertalet dikter och visor är mörka och speglar ett liv där de flesta strävanden och drömmar är fåfängliga och döden ständigt närvarande. Men hans diktsamlingar har sålts i större upplagor än någon annan svensk poets.

I Ferlins sista diktsamling finns dikten "Julafton". Den är värd att begrunda inför vårt stundande julfirande.

Julafton

En jordisk familj i ett jordiskt hus,
under lumalampanns mysterieljus
där rökskyar ringla lätta,
de bänka sej tungt tillrätta.

De bänka sej tungt vid bord och spis
vid mumma och lutfisk, rotmos och gris.
På fädrens vis,
de äta sej stadigt mätta,
ljuvligt och gruvligt mätta.

Allt sker till den nyfödde frälsarens pris
varom änglar i plast berätta.

En jordisk familj i ett jordiskt hus
ger föga stort att beskåda.
Vår herre däruppe i rymdens brus
måde väl därför råda –
Vår herre däruppe som tänder
stjärnornas fladdrande bränder.

Föreningen för folkbildningsforskning

Stellan Boozon

Detta är en förening, öppen för såväl enskilda som organisationer med intresse för forskning om och forskningsanknytning av folkbildning, i första hand som denna kommer till uttryck inom studieförbund, folkhögskolor, folkbibliotek, arkiv och museer. Det är också dessa verksamheter som är främst företrädare bland de organisationer som är medlemmar. Vad gäller antalet enskilda medlemmar är föreningen ungefär lika stor som vår egen veteranförening, och medlemsavgiften för enskilda är också i samma storleksordning, 200 kronor.

Föreningen för folkbildningsforskning arrangerar som vår egen förening också seminarier. Återkommande är **Folkbildningens forskningsdag**, som brukar anordnas i mitten av september, samt **Vestlunddagarna**, som går av stapeln i mars eller april varje år.

Forskningsdagen i september 2016 behandlade forskning om, policy för och folkbildningsverksamhet kring nyanlända, t ex de mycket omfattande och framgångsrika aktiviteter runt om i landet som går under beteckningen **Svenska från dag 1**.

Vestlunddagarna arrangeras med den grundplåt som samlades in när vår ut-

bildningsforms nestor Gösta Vestlund fyllde 100 år 2013. Föreningen för folkbildningsforskning förvaltar medlen för ett tvådagsseminarium under den av Gösta formulerade samlingsrubriken **Demokratisera demokratin**.

Seminarier anordnas våren 2017 för fjärde gången och äger rum på Tollare folkhögskola torsdag-fredag 23-24 mars. Denna gång har temat för Vestlunddagarna fått den provocerande men för vår tid synnerligen aktuella rubriken "Folkets röst – ett hot mot demokratin?". Medverkar gör bl a Göran Rosenberg, Agneta Stark och Per Svensson. (Ytterligare information finns på hemsidan,

www.vestlunddagarna.org)

Föreningen för folkbildningsforskning ger också ut en årsbok med texter om folkbildning i vid mening i både teori och praktik. Den utkommer i mars månad.

Innehållet i 2017 års upplaga av årsbok **Folkbildning & forskning** rymmer bl a en artikel av RIO:s organisationschef Gerhard Holmgren om rörelseskolorna utveckling i relation till samhällets i övrigt. (Den artikeln är fö inspirerad av det jag tror kan vara det första svenska exemplet på

folkbildningsforskning i avhandlingsform,

Karl Johan Sparrmans **Folkhögskolor med profil** från 1978.) Därutöver kan nämnas att Göran Hillman, ordförande för Jakobsbergs folkhögskola skriver om den under året framlidne författaren Göran Palm med betoning på hans gärning som folkbildare.

(Mer om Föreningen för folkbildningsforskning står att läsa på föreningens hemsida,

www.folkbildningsforskning.se

med bl a information om det nyhetsbrev som ges ut.)

NOVEMBER (Alf Henriksson)

Olust står målad i dragen.
Man håller sig lätt för skratt.
Piggnar man till frampå dagen
så är det redan natt.

En brännande politisk fråga i förra valdebatten, och förmodligen även i den kommande, är diskussionen om rätten att ta ut vinster ur våra välfärdssystem. Här är en debattartikel i frågan, skriven av två f.d. folkhögskolerektorer. Välkomna med fler inlägg i frågan!

Redaktionen

Det behövs inga vinster i välfärden

Per-Ola Jansson, Urban Lundin

Journalisten Per Lindvall har i en artikel i SvD kommenterat regeringens (Reepalus) utredning om vinster i välfärden. Han skriver bl.a. (hela artikeln finns på www.svd.se/utredningensvisar-pa-begransad-ekonomisk-bildning):

"Välfärdsföretagen har förutsättningar som gör dem extremt lönsamma till minimalt risktagande och avkastningstaket, på 7 procent plus statslåneränta, är ett rejält köttben för de stora företagen vars kapitalkostnader klart understiger den nivån.

Att som företrädare för Svenskt Näringsliv hävda att förslaget är ett "ytterkantsförslag", när 8 av 10 svenskar, inkluderat de med tydligt socialkonservativa och socialliberala värderingar, har invändningar mot de så kallade välfärdsföretagens vinstuttag, vittnar om en sorglig oförmåga till självkritik. Att hävda att förslaget är 'ett slag mot hela den svenska företagsamheten och en attack mot grundprinciperna för ett fritt näringsliv' är för att låna av den tidigare läraren Torgny Lindgren att ta till 'stororden' när argumenten börjar tryta."

Snacket om nödvändigheten av vinster på den s.k. välfärdsmarknaden är naturligtvis bara – just det! – snack. Civilministern talar om "stöld", men ingen i etablissemangen tar något intryck av det. Många tror kanske att

det på något mirakulöst sätt uppstår kvalitet om några blir förmögna på kuppen. Och det värsta av allt: Man kanske tror att mångfald kräver vinstdrivande verksamhet?

Undertecknade har ägnat våra yrkesliv åt vuxenutbildning/folkbildning som i huvudsak finansieras av statsbidrag. Huvudmän har varit landsting, stiftelser – vars urkunder är skapade av folkrörelser (ABF, Pingströrelsen, LO m.fl.) – och föreningslivet. Systemet omsätter ca fyra miljarder idag. Effekten av denna utbildningsverksamhet har sedan början av förra seklet prisats över hövan. Utredningar och granskningar har slagit fast att arbetet svarar mot uppdragsgivarens (statens) intentioner mer än väl, år efter år. Kvaliteten är över förväntan! Men det egendomliga är att denna verksamhet bär på en fantastisk mångfald. Utöver landstingens folkhögskolor drivs skolor och studieförbund av muslimska, kristna, antroposofiska, politiska, fackliga, idrottsliga huvudmän. Och värst av allt: Drivkraften är att GYNNA DEMOKRATIN! Men hur är det möjligt att omsätta de stora stats- och landstingsbidragen utan att redovisa en endaste krona som vinst? Går inte kvalitet och valfrihet förlorad då? Vi har lite svårt att förstå frågorna, men svarar ändå: Det går alldeles utmärkt!

Nu har SvD bidragit till att lyfta slöjorna. Underbart! Nu har regeringen och media alla möjligheter att sticka hål på denna nyliberala retorik. Kommer de att göra det? Det är en bra fråga, som man brukar säga när man är osäker om svaret.

Damma av tangentborden!

Om du tycker dig ha läst detta tidigare, så ligger det en nypa sanning i det. Det här är ytterligare ett försök att locka dig/er att sjunga ut.

Naturligt nog är en avsevärd mängd av de artiklar/alster som hamnar i Folkhögskoleveteranen, sådant som vi i redaktionen skriver själva. Men vi är övertygade om att tidningen blir så mycket mer läsvärd om flera bidrar.

På senare tid har det vuxit fram några rubriker, som vi tror kan locka er att skriva till oss.

Osannolika möten där ni kan delge varandra speciella och oväntade möten i livet.

Anekdoten, där vi bitt er att berätta om något som varit förvånande, förargande, förbluffande, förfärande, för... ja, vad som helst.

Jag + folkhögskolan = sant, där vi gärna vill höra hur det kom sig att ni "hamnade" på folkhögskola. I det här numret kan ni läsa om Urban Lundins väg till folkhögskolan.

Att göra gott - som veteran. Tore Mellberg berättade i senaste numret om sitt arbete i Humanisterna. Vi hoppas kunna inspirera också dig att skriva något om ditt liv numera!

Utöver de här temana har vi också sedan gammalt Stewe Claesons återkommande följetong **Jag drömmer om folkhögskolan** och numera också **Poesihörnan**, där Jörgen Håkansson väljer ut och presenterar en dikt och berättar lite om författaren.

Och skulle inget av detta reta skrivnerven, kan ni välja något annat som ni tycker känns relevant. Varför inte starta också en konsthörna, där någon av er kan berätta om ett konstverk som betytt mycket i era liv?

Redaktionen

Folkhögskolans veteranförening har en hemsida och finns även på Facebook

www.vetfolk.dinstudio.se

Facebook: Sök efter "Folkhögskolans veteranförening" och gilla sidan

Intervju med Ingela Zetterberg, ordförande i Förbundet Folkhögskollärarna Urban Lundin

Hej Ingela! Läsarna av Folkhögskoleveteranen vet nog redan att du är ordförande för det som till alldeles nyligen hette SFHL. Men alla känner nog inte till hur du hamnade i folkbildningens värld. Berätta!

- Ja, hur gick det till...
Såhär med facit i hand har jag insett att jag är uppvuxen inom folkbildningen. Min far var fackligt aktiv, satt i stadsdelsföreningen m.m. Hemma vid köksbordet pluggade han matte... och studiecirkelarna var en del av det livet.

När jag själv blev "stor" hamnade även jag i studiecirkelarnas värld – gick bl.a. kurser i föreningsteknik och olika hantverk.

Fast den första gången som jag hamnade inom folkhögskolans värld var när jag började på Sigtuna folkhögskolas fritidsledarutbildning/församlingsassistentutbildning 1976-78. En utbildning som satte sina spår eftersom hela lärargänget precis då hade varit i Linköping och utbildat sig. Då var Freire och problembaserat lärande på tapeten och det applicerades självklart på fritidsledarutbildningen. Vilka fantastiska år som påverkade mig på många sätt men som jag har fått stor glädje av både de åren som jag jobbade inom Svenska kyrkan men även sedan jag hamnade på folkhögskola.

Hur kom jag då tillbaka till folkbildningen och folkhögskola?

Mitten på 90-talet jobbade jag i

Svenska kyrkan och var fundersam på hur jag skulle gå vidare i livet. Jag kände att jag borde göra något annat. Samtidigt hade vi en praktikant från Hagabergs folkhögskola. Under sin praktikperiod fick hon besök av sin lärare och som fick mig att få upp ögonen för att Hagabergs fritidsledarutbildning hade lagt in en termin i socialt arbete (i samarbete med Socialhögskolan). Då fanns tankar om att eventuellt bli diakon. Sagt och gjort, jag läste *Socialt arbete* på Hagaberg (och senare även på Socialhögskolan). När vi hade vår avslutning efter nyår kom Hans-Göran Olsson, vår klasslärare, och frågade om jag ville vikariera för honom från hösten. Jag blev mycket förvånad eftersom jag ALDRIG har tänkt ordet LÄRARE! Men, under våren samtalande jag och dåvarande rektor Lennart Jacobs och se, hösten därpå var jag lärare på 50 % på Hagaberg. Den som var mest förvånad var nog jag.

Efter ett år kom Hans-Göran tillbaka och jag sökte till F-programmet. Året därpå 1999 klev jag åter in på Hagaberg men då på heltid för då var Hans-Göran återigen tjänstledig. Senare kom han tillbaka som rektor och jag fick nöjet att arbeta även med honom.

Och det fackliga engagemanget, hur och när smög det sig på?

- Min far var politiskt och fackligt aktiv. Han satt i Metall 41 (Volvo) fackstyrelse och var kassör i avdelningen. Räkenskaperna sköttes vid köksbordet. Fars engagemang smittade och överfördes okritiskt. Jag var pappas flicka och följde i hans fotsteg tidigt. Allt han sa och gjorde tyckte jag var rätt. Hans godhet och solidaritet för de svaga var självklar för mig. Klart att jag under en period i ungdomen protesterade och sökte andra vägar, men när jag kom ut i arbetslivet var det självklart att engagera mig i facket.

Som jag ser det hänger det fackliga engagemanget och folkbildningen sam-

man naturligt eftersom värderingarna är i mångt och mycket lika. Och så har det varit i min familj.

I somras hade SFHL ombudsmöte, och det blev slutet både för SFHL och för ombudsmötet. Istället fick vi Förbundet Folkhögskollärarna och förbundsmöte. Vad är det som föranlett namnändringarna?

- Vi har funderat ett tag på om förkortningen är optimal. Vi kunde konstatera att vi blev ihopblandade med RSFL och att i kontakter med omvärlden visste man inte vilka vi var. Förbundet Folkhögskollärarna är tydligt och visar klart vilka vi är och företräder.

Rektorsföreningen lades ner på samma möte. En i kretsen av sörjande undrar förstås varför.

- Rektorsföreningen har sedan dess start haft svårt att bli en riktig förening med styrelse. Ingen rektor har velat ställa upp sedan den första styrelsen slutade. Det var 2005! Alltså var det dags att lägga ner rektorsföreningen. Ett ytterligare skäl var att samtliga medlemmar som är rektorer är också medlemmar i Lärarförbundets skolledere. Där finns en stor kompetens som ger ett stort stöd åt våra skolledere. Vi har haft gemensamma konferenser och de har varit mycket uppskattade.

Förbundet har också fått nya stadgar. Vari ligger de största/viktigaste förändringarna?

- Tre större förändringar gjordes:

Ny styrelsesammansättning.

Förbundsstyrelsen består av förbundsordförande, förste och andre ordförande samt 8 övriga ledamöter som alla väljs på förbundsmötet. Förbundsordförande och de två vice ordförande utgör arbetsutskott.

Förbundsråd, ersätter Rådgivande förbunds konferens (samtliga lokalav-

delningar kan skicka en representant samt distrikten 2).

Namnändringen förstås. SFHL blev Förbundet Folkhögskollärarna **Rektorsavdelningen** lades ned.

Personligen gillar jag att jobba med stadgar. Det gör mig extra uppmärksam på brister i utformningen. Paragraf 1 (se särskild ruta!) har rubriken ÄNDAMÅL OCH UPPGIFTER och där finns en del som kanske inte passar så bra in under rubriken. Och så står där:

Förbundet Folkhögskollärarna är ett feministiskt förbund. Vad betyder det?

- Förslaget kom upp på ombudsmötet och argumentet för det var: Alla ska ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter. Det gäller kvinnor som män. Förbundet ska stå för allas politiska, ekonomiska och sociala rättigheter.

Beslutet blev som sagt att vi är ett feministiskt förbund.

Jag tolkar din lakoniska kommentar som en modernare version av biskop Brask. Att förbundet "ska stå för allas politiska, ekonomiska och sociala rättigheter" täcks ju in i satsen "främja jämställdhet, jämlikhet och mångfald samt motverka all form av diskriminering". Är du inte rädd för att förbundet ska uppfattas som ängsligt och månt om att vara

politiskt korrekt?

- Så kan det givetvis tolkas. Men, ängslig nej. Politiskt korrekt, ja, det ska vi vara utifrån våra värderingar som samklingar med övriga fackföreningsvärlden.

Inom obligatoriet pågår ju en het diskussion om lärarkompetens, som i mitt tycke ibland förväxlas med behörighet. Hur ser du på frågan om lärarbehörighet för folkhögskolelärarna?

- Inom folkhögskolan har huvudmännen (arbetsgivarna) rätt att anställa vem de vill, med eller utan behörigheter. Det som snarare oroar mig är tendensen att de anställer behöriga lärare för att de tror att det måste vara så (för allmän kurs). Det är också oroande att vi inte har folkhögskollärare med sådan ämneskompetens som folkhögskolornas rektorer efterfrågar.

Likasa är det oroande att lärare som anställs tillåts att vara "gymnasielärare" och inte får utbildning till folkhögskollärare eller annan folkhögskolekompetens. De behöver det! Det är inte lätt att börja på folkhögskola och förstå vad folkhögskola är och vilken frihet vi har som lärare. En frihet som bör förvaltas med mycket omsorg!

Självklart ska vi ha lärare med lärarkompetens och detta oavsett vilken kurs man arbetar på! Vi behöver det för att värna om folkhögskola som en

egen utbildningsform. Det finns en risk för utarmning om vi ruckar på dessa krav.

Fackliga organisationer brukar ju av hävd motsätta sig att företag och organisationer tar in personer som arbetar ideellt i verksamheten. I en intervju i senaste numret av Folkhögskolan kritiserar Joakim Hjelm Folkbildningsrådets nya statsbidragsvillkor. Han försvarar rätten att använda personer som undervisar gratis i folkhögskolan och anser att de nya villkoren klämmer åt det ideella arbetet i folkhögskolan. Hur ser du på detta?

- Jag håller inte med Joakim. Vi måste säkerställa att folkhögskolorna har kompetenta lärare. Hur ser det ut om några lärare undervisar gratis och andra får betalt? Är det så att dessa personer får betalt av någon annan arbetsgivare/organisation? Vem vill undervisa gratis?

Om de får betalt av en annan organisation ska väl inte kursen ha statsbidrag alls?

Vi måste skydda våra medlemmar från arbetsgivare som undergräver kollektivavtal på det här sättet. Det är lite som att dumpa arbetsmarknaden. Det finns även en risk att arbetsgivaren väljer denna billiga lösning och säger upp lärare. Det kan vi inte gå med på.

Ur stadgar för Förbundet Folkhögskollärarna

§ 1

ÄNDAMÅL OCH UPPGIFTER

Förbundet Folkhögskollärarna är ett fackligt yrkesförbund för lärare, rektorer/skolledare och lärarstuderande inom folkhögskolan.

Förbundet Folkhögskollärarna har till uppgift att förena och företräda medlemmarna samt att tillvarata och främja deras fackliga, ekonomiska, sociala och yrkesmässiga intressen i egenskap av arbetstagare.

Förbundets verksamhet bygger på värderingar som värnar hållbarhet, demokratiska principer och respekt för alla människors lika värde.

Förbundet Folkhögskollärarna är ett feministiskt förbund.

Förbundet Folkhögskollärarna ska främja folkbildning och verka för folkhögskolan som utbildningsform.

Förbundet Folkhögskollärarna är partipolitiskt obundet.

I Förbundet Folkhögskollärarna ska vi gemensamt:

- ta tillvara medlemmarnas intressen och
- arbeta för medlemmarnas inflytande i frågor som rör anställningsvillkor, arbetsmiljö och övriga förhållanden på arbetsplatsen
- arbeta för att öka den fackliga styrkan och anslutningen till förbundet samt stärka sam-

manhållningen inom folkhögskollärarkåren

- främja jämställdhet, jämlikhet och mångfald samt motverka all form av diskriminering

- arbeta för att stärka medlemmarnas inflytande och deras förutsättningar för folkhögskolläraryrket
- verka för en särskild folkhögskollärarutbildning och kompetensutveckling inom yrket
- verka för folkhögskolans intressen.
- verka för facklig bildning och en bred facklig solidaritet även över nationsgränserna
- verka för en fördjupad och breddad demokrati och för mänskliga rättigheter
- motverka antidemokratiska och rasistiska krafter i samhället
- samarbeta med andra organisationer som främjar medlemmarnas intressen.

Ung, kvinna och folkhögskolerektor

Signild Håkansson

När jag kom till Kävesta som ung lärare i mitten av 70-talet, mötte jag en skolform med ett kvardröjande patriarkat. Det hade utmanats av protesterna från 68-rörelsen, men bars fortfarande upp av ett antal myniga, manliga rektorer med många tjänsteår.

Rektor Höglund på Kävesta hörde till den gamla stammen, men han var samtidigt intresserad av nyheter och öppen för initiativ. Det var inte svårt att få pröva sina idéer och driva egna projekt. Jag trivdes utmärkt med den pedagogiska friheten och kom rätt snart att intressera mig för frågor som rörde ledarskap och organisation. När Höglund gick i pension, sökte jag rektorstjänsten, 33 år gammal.

En och annan på skolan tyckte nog att det väl ändå borde vara en karl, men bland lärarna märktes inget motstånd. De brydde sig inte om rektors kön eller ålder, bara hen levererade. Tror inte att de egentligen upplevde sig ha någon chef. Rektors uppgift var att skapa goda förutsättningar i form av deltagare, lokaler, resurser och en vettig organisation, så att de kunde utföra sin pedagogiska uppgift på bästa sätt. En rätt sympatisk inställning, på det hela taget.

Andra hade svårare att fatta. På min första rektorskonferens stod jag i ett kollegialt (trodde jag) samtal

med värdskolans rektor, en stor man i flera avseenden. Vi talade om lärarnas arbetstider, tills han frågade mig vem som var rektor på Kävesta nuförtiden. Detsamma hände mig lite senare hemma på skolan och då var det en person som jag verkligen såg upp till. Vi skulle ha en samverkanskurs med Länsbildningsförbundet, Länsteatern, Länsbiblioteket m. fl. om kulturarrangemang. En av våra stora folkbildare, vi kan kalla honom F, skulle medverka och tala om Kultur och demokrati. Kursen skulle inledas med en konsert i Aulan med Länsmusiken för hela skolan. Jag tar stolt emot hedersgästen F utanför Aulan, följer med honom in, går fram och presenterar kursen och musiken och sätter mig sedan hos honom. I pausen böjer sig F mot mig och frågar efter rektor Höglund. Han har gått i pension, säger jag. Och vem är rektor här på skolan nuförtiden, frågar han. Så faller en idol.

Ibland blev det rätt roligt. En vacker sommardag sitter jag i parken och fikar med personalen från kök, städ, vaktmästeri och expedition. Det är en särskild stämning, när inga kurser pågår och lärare och elever har gått hem. Dagen därpå ska vi ha ett möte med Hallsbergs kommun om sophämtningstaxan. Vi har ifrågasatt beräkningen. Medan vi fikar kommer sopbilen och killarna bjuds in till kaffebordet. Då säger en av sopkillarna med hög röst:

Ja, i morron ska jag hit och träffa den där djävla rektorn! Tyvärr avbryts han av kokerskan, som pekar på mig och säger: Hon sitter där, hon sitter där! Mannen ifråga var väldigt tystlåten vid mötet dagen efter.

Mot slutet av 80-talet kom de självstyrande fortbildningsgrupperna igång för

rektorer. Vi lade träffarna på varandras skolor och det gav en intressant inblick i kollegornas arbetsförhållanden. Jag lade direkt märke till att mina manliga kollegor oftast blev bemötta av sin närmaste personal på ett annat sätt än vad jag var van vid. Det fanns ett uppassande och ett curlande runt dem, som var väldigt tydligt. Men de själva såg det inte, så självklart var det.

Inför de stora förändringar som förestod gällande folkhögskolornas styrformer, insåg vi på landstingsskolorna att vi måste hitta bättre kanaler till Landstingsförbundet och det kommande Folkbildningsrådet. Vi bildade Rektorsföreningen, som ofta fick i uppdrag att utse företrädare till olika grupper och organ. Efter att några namn föreslagits hände det mer än en gång att någon sa: Och så måste vi ju ha en kvinna också! Och blickarna föll på mig. Då gällde det att bita ihop och tacka ja. Vi var inte så många att välja på. Genom olika uppdrag kom jag i kontakt med Folkbildningsrådet, där jag efter 11 år som rektor på Kävesta, fick jobb som folkhögskolesekreterare. Men det är en annan historia.

Idag kan jag notera, att fem medarbetare på Kävesta från min rektorstid själva jobbar eller har jobbat som skolledare, tre inom folkhögskolan och två inom övriga skolväsendet. Samtliga fem är kvinnor.

Skolhuset, Kävesta folkhögskola

Folkhögskolan + jag = sant!

Urban Lundin

Redan före tio års ålder kände jag vägen mellan Luleå och Boden som min egen ficka. Familjen bodde i Luleå, men vi hade släkt och bekanta i Boden, så vi gjorde ofta besök. Jag följde noga med i pappas bilkörning, och när jag fick tillfälle körde jag vägen på egen hand. Ja, inte i verkligheten, men i fantasin! Jag satt bakom ratten i familjens bil, och åkte sedan i tankarna hela vägen. Jag backade ut från tomten, lotsade mig igenom Luleå stad, passerade järnvägsspåren till SJ:s verkstad i Notviken, där Martin Ljung arbetade innan han slog igenom. Före nästa järnvägsövergång passerade man via två 90-gradersböjar fotbollsplanen i Gammelstad. Den skulle jag komma att syna närmare ett antal år senare. Jag var passagerare i en bil, som kördes av en kompis på väg hem från skolan. I den andra 90-gradersböjen fick han sladd och vi viltade in på fotbollsplanen. Om man nu prompt ska volta med en bil, så var ju detta en bra landningsplats. Vi var tre personer i bilen, och några bälten hade vi inte. Att vi klarade oss undan utan allvarliga skador var ett smärre mirakel!

Väl framme i Gammelstad snirklade sig vägen runt kyrkan och förbi en stor del av den gamla kyrkstaden. Sedan följde några kortare raksträckor innan man kom till Södra Sunderbyn. Och där i kurvan vid affären fanns skylten: **Folkhögskola**. Svart text på gul botten, och med en röd pil. Enskild väg alltså. Folkhögskola kändes verkligen som en enskild väg, inte en allfarväg. Jag

visste inget om skolformen, och jag var heller inte intresserad. Jag reflekterade över huvudtaget inte över vad studier på folkhögskola innebar.

Efter att ha genomlidit gymnasiestudierna (i mitt fall var det

verkligen ett lidande) på tekniskt gymnasium, vaknade så småningom lusten att studera. Under militärtjänstgöringen läste jag in ett betyg i matte på korrespondens, och började sedan studera i Umeå. Efter ännu ett betyg i matte, bytte jag inriktning och läste engelska, innan jag återvände till naturvetenskapen och studier i fysik. Under de här åren hade min yngre bror börjat studera vid Vindelns folkhögskola. Han blev ordförande i elevkåren där, och hade några intressanta duster med dåvarande rektorn, Sven Dahl, pappa till Birgitta Dahl, som under några år var riksdagens talman. Rektorn hade storvulna planer för skolan, planer som en enig lärar- och studerandekår starkt motsatte sig. Jag besökte brodern vid några tillfällen under helgerna, och blev ganska förtjust i miljön.

Efter att ha avslutat studierna och kvitterat ut en Fil. mag. var det dags att söka jobb. Det var bara det att hela gänget med efterkrigsbarn var färdiga med sina studier ungefär samtidigt som jag. Olägligt nog slog dessutom 70-tals krisen till med full kraft precis då. Vi var 600 arbetslösa akademiker i Umeå, så tanken på ett välbetalt akademiskt jobb kändes orealistisk. Jag började köra buss och lastbil istället, men en dag drabbade nåden mig. En kvinnlig lärare på Vindelns folkhögskola skulle vara tjänstledig, och de sökte någon med kompetens i engelska och matte. "Yes!" sade jag till mig själv, när jag såg annonsen. Det kan inte vara många som har den kombinationen. Och dess-

utom hade jag på 60-talet arbetat som lärare i två år på grundskolans högstadium. Jobbet måste helt enkelt vara mitt. Och mycket riktigt, det blev det.

Det var fantastiskt att komma dit som lärare bara året efter att min bror avslutat sina studier. Viking Winbäck var nyutträd dynamisk rektor. Han inte bara hade överseende med att jag och någon annan yngre lärare ifrågasatte och ändrade på en del rutiner, jag tror att han i tysthet applåderade våra insatser. Ett exempel: vid lunchen gick personalen in i matsalen först, och sedan satt vi vid ett "high table" längs fram i matsalen. Snart började jag ta min tallrik för att sätta mig bland deltagarna. Exemplet fick efterföljd, och snart nog var traditionen upphävd.

Jag hade bekymmer med min självbild på den tiden. Ja, det har jag kanske fortfarande?! Det stämde inte med mitt sätt att vara att gå till sängs på kvällen med en utvilad kropp och ett uttröttat huvud. Så efter ett och halvt läsår på Vindeln bestämde jag mig för att återgå till kroppsarbete. Jag arbetade i skogen, körde buss och lastbil, men fick ändå ingen riktig ro. Min önskan var att hitta ett jobb där fysisk och intellektuell kapacitet kunde mötas. Jag hittade inget, och så småningom löste jag problemet med att göra både-och, men inte i samma verksamhet. Saknaden efter intellektuell stimulans gjorde att jag efter några år sökte till f-linjen i Linköping, där jag började i januari 1976. Det var oerhört stimulerande, och också där fick oppositionslustan utrymme. En del av våra protester mot undervisningen är jag inte särskilt stolt över när jag tittar i backspegeln.

Vid ett tillfälle fick vi besök av ett par företrädare för Progressiv folkhögskola, en sammanslutning jag kommit i kontakt med redan i Vindeln. En man och en kvinna från Marieborg kom och berättade om Progressiv. Mannen, Svante Falck, sade inte så mycket, men när de skulle resa sig och gå, satte Svante upp foten på stolen, lutade sig med armbågarna mot knät

och sa: ”Skynda er att bli färdiga med era studier. Därute på skolorna behövs ni i en ytterst viktig kamp mot droger- nas utbredning”. Svante var vaken och analytisk, och hade insett att bäst-före- datum började närma sig för Progressiv folkhögskola. Men han hade snabbt identifierat nästa front i kampen för utvecklingen av landets folkhögskolor. Jag kände direkt, att den mannen vill jag ha som handledare på min praktik. Så blev det, och när min praktiktermin gick mot

sitt slut, hade Svante den goda smaken att drabbas av svår ischias. Så jag fick jobb på halvtid som hans ersättare. Och på den vägen blev det. Jag blev kvar på Marieborg, under några år på 80-talet jobbade jag som metodiklektor på f-linjen, och jag blev så småningom också rektor på Marieborg. När detta skrivs har jag arbetat inom folkbildningen i lite olika roller i nästan 40 år.

Folkbildningens sätt att se på och att vara mot människor har haft enorm

betydelse för mig som person. Förhållningssättet har hjälpt mig att hantera den grundläggande misantropi jag fötts med. Folkhögskolans sätt att hjälpa människor att växa som individer och gruppmedlemmar har gett mig en tilltro till världen, som jag nog inte skulle känna utan att ha fått arbeta på folkhögskola.

Västra regionens höstträff

Birgitta Nesterud

Den 4 oktober träffades 18 veteraner på Kvinnofolkhögskolan i Göteborg.

Temat för dagen var ”möte mellan generationer”. Kvinnofolkhögskolans rektor Lena Bjurving hälsade oss välkomna och presenterade skolans verksamhet. Hon talade även om det nya statsbidragsförslaget och den oro hon känner inför risken att skolornas bildningsverksamhet får stå tillbaka till förmån för utbildningsverksamheten.

Därefter följde ett förberedande samtal mellan veteranerna inför eftermiddagens möte med folkhögskolans lärare och studerande. Var och en uppmanades att med tre ord sammanfatta vad arbetet på folkhögskolan betytt för mig. Det visade sig inte vara lätt då veteranerna är pratglada och mångordiga. Samtalsledaren Per tecknade ner ledord som Växandets punkt, jazz och opera, samtalet och dialogen, sången, dikten och kulturarvet, kamratskapet, varje röst är värd att lyssna på, vi behöver allas svar, våga pröva nytt våga misslyckas, eget växande, mobilisering - folkhögskolan som en samhällsförändrande kraft, den egna resan från splittring till sammanhang, det internationella intresset, att våga tänja på gränser, det goda samtalet och rollfriheten, ett globalt rum i ett lokalt samhälle, praktiskt arbete och teoretiskt utvecklande, allt är möjligt, att föra in samhället i undervisningen, att som lärare känna sig trygg, frihet och mobilisering, mötesplats för olika människor och organisationer, kulturcentrum, att kunna sitt ämne för att kunna överskrida det, att känna till reglerna för

att överskrida dem.

Dan Öjvind påpekade att vi i folkhögskolan måste vara självkritiska. Allt är inte bra i folkhögskolan och allt har inte heller varit bra. Per Olof talade om vikten av att ha en generös öppenhet och av mottagandets betydelse.

Innan lunch informerade Clara Hyldgaard Nankler om Karibus nya fotbollsprojekt för flickor i samarbete med tanzanska fotbollsförbundet. 23 folkhögskolor i Tanzania är med i projektet som ska involvera 50 flickor på varje skola. De ska lära sig spela fotboll. Fotboll är den största folkrörelsen i Tanzania vid sidan av religionen. I projektet ingår även utbildningar av ledare och domare och i förlängningen start av nya flicklag. Totalt räknar man med att projektet kommer att omfatta 11150 flickor och i framtiden utgöra en rekryteringsbas för Tanzanias damlandslag.

Efter en god vegansk lunch startade så samtalet mellan generationerna om folkhögskolan. Nils Zandhers sjöng på uppmaning av oss andra en sång av Grundtvig som inledning.

Samtalet kom att handla om en folkhögskola öppen och välkomnande för alla. Skolans betydelse för personer med funktionsvariationer.

De studerande talade om vikten av att möta ”den andre”. ”Här får man möta människor man aldrig tidigare mött och talat med.” ”Man blir accepterad och man accepterar andra.”

Lena berättade att genomsnittsåldern har sjunkit på skolan, från 35 år för 20 år sedan till att idag vara under 25 år. På

en fråga om alla studerande har samma bakgrund svarade Lena att det styr vi med vårt kursutbud. De studerande talade om betydelsen av att man i exempelvis det praktiska arbetet på skolan blandas och möts över kursgränserna. Man arbetar aktivt med just ”mötet” och att allas ”berättelser” ska finnas i rummet. Hela skolan är full av aktiviteter – det känns som ett levande torg. Det är också full aktivitet på kvällarna även om inte skolan har ett internat.

Samtalet kom också att handla om aktivism. På frågan om det förekommer att man gör något i huset med syfte att göra något ute i samhället svarade Lena att skolan har starka band till rörelsen och att det tar sig en rad olika uttryck under tiden i skolan men också att tidigare studeranden fortsätter att verka som aktivister efter att de slutat på skolan.

Avslutningsvis diskuterades behovet av aktivister i folkhögskoleideologi. Det är allas vårt ansvar att informera om folkhögskolan, att värna vår utbildningsform och vår särart.

Vårträffen planeras till någon gång i april 2017 förhoppningsvis på Billströmska folkhögskolan på Tjörn.

Er lyset for de lærde blot
Til ret og galt at stave?
Nej, himlen under flera godt,
Og lys er himlens gave,
Og solen står med bonden op,
Slet icke med de lærde
oplyser bedst fra tå til top
hvem der er mest på færde.
NFS Grundtvig

En doktor i ordförandestolen!

Stellan Boozon

Björn Grip Foto: Staffan Myrbäck

Björn Grip, vår veteranförenings ordförande, har förutom att bl.a. ha varit rektor på Bona folkhögskola också gjort betydande insatser inom politikens område. Bland annat har han varit ett mycket aktivt landstingsråd i Östergötland. Det har säkert bidragit till hans val av forskningsämne för den sammanläggningsavhandling för doktorsexamen som han lade fram vid Linköpings universitet den 18 november.

Den välskrivna avhandlingen är betitlad Den ojämlika dödligheten – Hjärt dödlighet och samhällsutveckling i två städer, och studerar skillnader över tid från mitten av 1900-talet när man jämför den andel av kommunmedlemmarna som i förtid (definierat som tillhörande åldersgruppen 50-74 år) avlider i hjärtsjukdomar i de två jämnstora östgötametropolerna Linköping och Norrköping.

Andelen minskar över tid i båda städerna men är hela tiden genomgående uppenbart lägre i tjänstemannastaden Linköping än i arbetarstaden Norrköping, även om det varierar hur stora skillnaderna är. Björn relaterar hur dessa skillnader varierar till hur de båda städerna utvecklas genom decennierna, t ex på arbetsmarknadsområdet.

I avhandlingen studeras även den förtida hjärt dödligheten inom de båda städernas olika stadsdelar. Signifikanta skillnader inom de två städerna kan då också påvisas, t ex mellan centrum, (med sin

gentrifiering) och ytterområdena (med sina miljonprogrambyggen). Skillnaderna ökar med ökad segregering, något som i större utsträckning präglar Linköping.

På både stads- och stadsdelsnivå anger Björn olikheter i sociala och ekonomiska villkor som grund för de belagda skillnaderna.

Disputationsakten som ägde rum på Campus Norrköping blev en spännande diskussion mellan två erfarna herrar, en veteran till forskarstuderande som respondent och en närmast legendarisk opponent, Göran Therborn, professor emeritus i sociologi från Lund, Göteborg och Cambridge.

Efter opponentens kärnfulla sammanfattning kommenterade denne avhandlingens bidrag till kunskapsproduktionen, den empiriska bilden (genom bl a statistiska data och - vad gäller stadsdelsstudien - även intervjumetod), samt de förklaringsmönster som avhandlingen uppvisade. Diskussionen kom att röra sig inom de två sistnämnda frågorna, empirin, i huvudsak tabell- och diagramtolkning, samt förklaringsmönster, främst tolkning av samband mellan forskningsdata och samhällsanalys.

Det blev ett lärt och lärorikt samtal, där vår ordförande Björn svarade väl för sig och där - som vanligt vid disputationer - intrikata detaljfrågor, något svårare för åhörarna att följa, fick betydande utrymme.

Efter sedvanlig spänd väntan på betygsnämndens enhälliga godkännande firade sedan Björn på Arbetets museum med sina många vänkretsar från arbete och politik, fritid och folkbildning – i mängden syntes Irma Carlsson, Britt-Marie Danestig, Lena Skördeman - och lilla jag.

Vid Veteranföreningens styrelsemöte den 30/11 fick ordförande Björn Grip motta en liten hyllning, författad och framförd av Jörgen Håkansson. Hyllningen bestod av en Orrefors Nimbus ljusgrotta, och följande lilla ode:

Du är det stora ljuset,
vi andra endast små.
Där du går fram, går suset,
dig alla blickar på

Årsmöte på Åsa folkhögskola 25–26 april 2017!

Folkhögskolans Veteranförening har årsmöte vartannat år. Nu är det dags att boka in detta i kalendern!

Styrelsen har beslutat förlägga årsmötet med tillhörande sedvanliga seminarium och andra aktiviteter till Åsa folkhögskola i Sköldinge (mellan Katrineholm och Flen) tisdag den 25 och onsdag den 26 april 2017. (Ev motioner ska vara styrelsen tillhanda senast fyra veckor före årsmötet, dvs före den 28 mars 2017.)

Kallelse med program, föredragningslista, verksamhetsberättelse och andra handlingar publiceras i Folkhögskoleveteranen nr 1 år 2017, som skickas ut under senare hälften av mars månad.

Programmet är alltså under utarbetande, men redan nu kan vi med glädje avisera att **Bengt Göransson** bekräftat att han kommer för att medverka i ett seminarium om demokrati under årsmötesdagarna.

Kostnad

Mat och kaffe för de två dagarna kommer att kosta cirka 450: -. Logi med frukost går på 470: - i enkelrum och 320:- i dubbelrum. (Exakta uppgifter kommer i FV nr 1-2017.)

Anmäla

Anmälan och upplysningar: Björn Grip, bjornagrip@gmail.com eller 070-540 95 79.

OBS! Anmälan ska vara Björn tillhanda senast fredag den 7 april kl 21.00.

